

II Edycja Festiwalu Architektury i Wzornictwa TORMIAR: *Rzeczy Wspólne*

12.06–18.10.2015

- / 2 wystawy
- / konferencja naukowa
- / warsztaty edukacyjne
- / Targi designu
- / Pchli targ
- / spotkania, dyskusje i wiele dobrego

Wystawa

Wszechstronni Rzemieślnicy i Utalentowani Artyści

Spółdzielnia RZUT 1935–1996

12.06–18.10.2015

kuratorzy: Marta Kołacz, Katarzyna Kluczواجد, Cezary Lisowski

Spółdzielnia RZUT 1935–1996

Co wiemy o przedmiotach tworzących codzienny krajobraz poprzednich dekad? Pozbawieni szczegółowych informacji, postrzegamy je często jako graty – mało atrakcyjne, niemodne, zbierające kurz. W najlepszym razie służą nam nadal, spełniając swe pierwotne funkcje, ale jednak częściej w wyniku zmieniających się mód i potrzeb – odchodzą w niebyt. Wraz z nimi odchodzi też historia ludzi i idei, które ukształtowały rzeczywistość tamtych czasów. Na wystawie *Wszechstronni Rzemieślnicy i Utalentowani Artyści*, poprzez prezentację zwykłych przedmiotów codziennego użytku, chcemy przywrócić pamięć o ich twórcach, członkach i pracownikach toruńskiej Spółdzielni RZUT, których dorobek pozostawał do dziś praktycznie nieznan.

Spółdzielnia RZUT założona została w Gdyni w 1935 roku przez grupę młodych zaprzyjaźnionych artystów. Za sprawą jednego z nich - Józefa Kozłowskiego, w okresie powojennym swą działalność wznowiła w Toruniu, gdzie

na przestrzeni pięciu kolejnych dekad stała się warsztatem pracy twórczej artystów i rzemieślników, skupiającym w swoich szeregach łącznie kilkaset osób.

Zarówno w okresie międzywojennym, czasie kolektywnej pracy na rzecz odrodzenia rzemiosł w latach powojennych, w ramach działalności w strukturze Centrali Przemysłu Ludowego i Artystycznego i w nowych warunkach wolnorynkowych lat 90., spółdzielnię zawsze tworzyli wszechstronni rzemieślnicy i utalentowani artyści, którzy przyczynili się do powstania wielu wysokiej klasy wnętrz publicznych, a także pozostawili swój wkład w wyposażeniu dużej ilości polskich mieszkań.

Misją Spółdzielni RZUT było wyjście z produkcją artystyczną do społeczeństwa i umożliwienie licznie osiadłym po wojnie w Toruniu artystom pracę w ich zawodzie. RZUT oferował wyroby i usługi z zakresu grafiki użytkowej, architektury wnętrz (meble i projektowanie wnętrz), wystawiennictwa. Spółdzielnia zajmowała się także tkactwem, zabawkarstwem, a nawet produkcją farb artystycznych. Kolejne dekady przynosiły zmianę specyfikacji oferty. W latach 50. wraz z włączeniem Spółdzielni do Cepelii zasadniczą ofertę stanowiła produkcja mebli i ceramiki, istniały też działy tkactwa (tkaniny ubraniowe i dekoracyjne), zabawkarstwa, konfekcji, introligatorstwa. W początkach lat 60. nastąpiła zmiana asortymentu z mebli sklepowych i klubowych przestawiono się na projektowanie i produkcję mebli do mieszkań. Nowością była oferta egzemplarzy sprzedawanych jako pojedyncze, a mogących stanowić kompletne wyposażenie pokoju. Lata 70. to okres świetności regionalnych mebli z RZUT-u.

RZUT odnosił sukcesy na wystawach, przeglądach i targach – znaczną część produkcji kierowano wówczas na eksport. Po przejściu Spółdzielni Jedność Robotnicza w 1975 roku ważnym działem produkcji stały się tkaniny. Powstające w toruńskiej spółdzielni projekty sprzedawane były w sklepach Cepelii w całej Polsce, trafiały również za granicę i były chętnie nabywane w np. krajach skandynawskich. Po 1980 roku, mimo trudności zaopatrzeniowych i materiałowych, RZUT kontynuuje swą produkcję. Kres działalności przychodzi wraz z prywatyzacją w połowie lat 90. Nowoczesne zakłady produkcyjne przebudowane zostają na salon samochodowy, a dorobek Spółdzielni zostaje rozproszony... 20 lat później, na strychu samochodowego serwisu udaje się odnaleźć firmowe archiwum, a wraz z nim historie dziesiątek pracowników i członków Spółdzielni.

Dzieje polskiego wzornictwa 2 połowy XX wieku, której jednym z elementów jest też historia wytwórczości w spółdzielniach takich jak RZUT, to obszar, w którym wciąż pozostaje wiele do odkrycia. Zapomniane bądź nierozpoznane, nacechowane negatywnymi skojarzeniami z powodu czasów, w których powstawały przedmioty użytkowe – dziś mają szansę zyskać swoje miejsce w zbiorowej pamięci. Gdy odnajdujemy utracone historie, to zdobywamy wiedzę o inicjatywach i ludziach, którzy stoją za konkretnymi rzeczami i zyskujemy tym samym własną tożsamość. Bezimienne obiekty stają się naszymi RZECZAMI WSPÓLNYMI – przedmiotem refleksji, inspiracji, lokalnej dumy.

O Festiwalu

Festiwal TORMIAR to wydarzenie mające na celu promocję polskiego wzornictwa i architektury. Wystawy i działania organizowane w ramach festiwalu służą upowszechnianiu wiedzy i gromadzeniu materiałów na temat historii polskiej architektury oraz dizajnu. Epoką, na której szczególnie skoncentrowane są festiwalowe wydarzenia jest II połowa XX wieku. Na ponowne odkrycie wciąż czeka wiele projektów i realizacji z tego okresu, jak również ich twórcy i producenci.

Koncepcje i teorie, które wpłynęły na sposób projektowania w czasach PRL oraz transformacji ustrojowej to obszar mało znany w powszechnej świadomości, co powoduje często niedocenienie realizacji z tamtych czasów. Dziś, gdy znikają kolejne obiekty architektury czy wnętrzarstwa, popularyzacja polskiego wzornictwa wydaje się niezwykle istotną kwestią. Przykład Torunia, któremu dedykowany jest TORMIAR, stanowi punkt wyjścia dla festiwalowych wydarzeń i dyskusji na temat postrzegania dokonań poprzednich pokoleń w dziedzinie projektowania.

Nazwa TORMIAR utworzona została na wzór popularnych w okresie PRL nazw firm czy zakładów przemysłowych zawierających w sobie często skrót nazwy miasta lub państwa (Tor, War, Pol), oraz słowa odnoszącego się bezpośrednio do działalności firmy (Tormięs, Herbapol). Składa się z przedrostka ‚Tor‘ określającego terenowy obszar badań (Toruń) oraz słowa ‚pomiar‘ definiowanego jako proces oddziaływania przyrządu pomiarowego z badanym obiektem, którego wynikiem jest uzyskanie informacji o jego własnościach.

